

Előszó a fordításokhoz

A romantika a XVIII. század végétől a XIX. század közepéig meghatározó – bár sohasem egységes – eszmei és művészeti irányvonalként felmérhetetlen hatást gyakorolt az európai és amerikai irodalom fejlődésére. A különböző romantika-meghatározások abban egyetértenek, hogy az egyéniség hangsúlyozása, az újraértelmezett, szoros kapcsolat keresése a természettel és más emberekkel, a képzelőerő előtérbe helyezése az értelemmel szemben, Istennek a természetben vagy az emberi pszichében való felismerése, a művészetek, különösképpen a költészet piederstálra helyezése, valamint lázadás nemcsak a klasszicista ideálok, hanem az uralkodó társadalmi és politikai csoportok és normák ellen, és ezek helyett csak a tisztán egyéni, egyedi, belső érzelmi világ értékeinek elismerése¹ mind kulcsfontosságú elvek a romantikában.

Az angol romantikusok közül Shelley tekinthető talán leginkább a „par excellence” romantikus költőnek, mind radikális és szókimondó politikai költeményei, mind a társadalmi normákat felrúgó életmódja miatt. A fiatal Percy Bysshe Shelley életformájául választotta a lázadást: miután ateizmusának köszönhetően kicsapták az egyetemről, rangján alul házasodott, majd csatlakozott a radikális író és filozófus, William Godwin köréhez. Itt ismerte meg 1814-ben a tehetséges, szép és csupán tizenhat éves Mary Godwint, akit, rövid udvarlás után – és mindkettőjük családjának felháborodására – megszöktetett.

Mary nem csupán örökölte rendkívüli szülei, a korban közismert William Godwin és a feminista elméletírás egyik első jeles képviselője, Mary Wollstonecraft tehetségét, hanem a korban kevés fiatal lány számára elérhető, széleskörű irodalmi, történelmi, politikai és filozófiai neveltetésben is volt része: apja buzdította hatalmas könyvtáruk használatára, a folytonos olvasásra, illetve levélírássra, továbbá megengedte, hogy Mary végighallgassa a Godwin köré csoportosuló értelmiségiek, művészek társalgásait. Ebből az intellektuálisan inspiráló, de kevés törődést és szeretetet nyújtó családi körből jelentett számára kitörési lehetőséget az ifjú Shelley, aki egy tehetős báró fiaként tekintélyes örökségre számíthatott, valamint máris hatalmas művészi ambíciókkal és személyes vonzerővel rendelkezett.

A Shelley-vel töltött évek alatt – először a költő élettársaként, majd feleségeként – Mary számos regényt és útleírást írt, melyek közül *Frankeinstein, avagy a modern Prométheusz* című regénye vált már életében rendkívül népszerűvé és ismertté, és amelyet ma az egyik legjelentősebb romantikus regényként és a tudományos-fantasztikus műfaj előfutáraként tartanak számon. 1821-ben Pisában telepedtek le, ahol rendszeresen találkoztak a közelben élő Lord Byronnal: Shelley gyakran hajó-

¹ Ferber, Michael. *Romanticism: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, 2010, 1–11.

zott át a kis öblön, amely a két villát elválasztotta; 1822-ben egy ilyen alkalommal azonban viharba került, és vízbe fúlt.

A gyásztól mélyen lesújtott Mary ekkor kezdett alkalmanként verset írni, ahogy egyik 1835-ben írt levelében megjegyezte: „Képtelen vagyok verset írni, hacsak nem akkor, amikor valamilyen erős érzelm hatása alá kerülök, és olyankor is csak igen ritkán.”² Noha Mary tehetsége prózaírásban nyilvánult meg leginkább, és sohasem tartotta magát költőnek, a férje halálát követő évtizedekben, sokszor naplója részeként komponált egy-egy lírai alkotást, melyeket a Shelley elvesztése miatt érzett gyász, vagy a vele átélt élmények emléke által felidézett mélabús nosztalgia ihletett.

Az itt közölt két verset is a Shelley halála miatti fájdalom, az ifjúkori, nagy szerelem elvesztése feletti, nem szűnő gyász ihlette. Míg a *Stanzák* című költemény az elvesztett kedves iránti vágyódást énekli meg, felidézve Érosz és Psziché hányatott szerelmének mítoszáét, a *Gyászdal* című vers a végzetes hajóbaleset utáni szenvedélyes kesergést örökíti meg, illetve vetíti ki a szerelme halálát okozó természetre, az őt elnyelő tengerre és az abban rejtőző mitikus lényekre. Mindkét versre jellemzőek a romantika ismertetőjegyei: az erőteljes érzelmek – vágyakozás és gyász –, a képzelőerő szerepe ezeknek az érzéseknek a feldolgozásában és művészi kifejezésében, a nagyformátumú egyén örökkévalóságának képzete, a természet – a csillagok és a tenger – közvetítő médiumként való ábrázolása a szeretett lényvel való kapcsolat-teremtésben.

Mary Shelley irodalmi hírneve egészen az utóbbi évtizedig szinte kizárólag *Frankeinstein* című regényéhez kötődött. Az elmúlt pár évben azonban az irodalmárok és az olvasók körében is ismertté váltak egyéb művei: regényei (*Mathilda*, *Valperga*, *Perkin Warbeck*, *The Last Man*, *Lodore*, *Falkner*), útleírásai (*History of a Six Weeks' Tour*, *Rambles in Italy and Germany*), illetve naplói. Magyar fordításban a *Frankeinstein* kívül *Mathilda* és *Az utolsó ember* című regénye olvasható. Verseinek ez az első magyar fordítása.

² „Mary Wollstonecraft Shelley.” *Poetry Foundation*. <https://www.poetryfoundation.org/poets/mary-wollstonecraft-shelley>.